

NAGY GÁSPÁR

Puskás Kelemenék

1956 OKTÓBERE UTÁN

*Még karácsony előtt egyik reggel
pufajkás martalócok zörgettek a kapun,
Keresztanyám nevezte így őket,
amikor reszketve beengedte
a teherautóról leugráló,
hangosan káromkodó, durva férfiakat...
aztán hetente jöttek rendületlenül,
fegyvert kerestek a ház minden zugában
feltúrták a bevetett ágyat, szalmakazlat,
fölmásztak a tyúkólba, lementek a krumpliverembe,
föllapátolták a padláson a maradék búzát,
belenéztek a kerekas kútba,
a szőlőhegyi pincét is fölforgatták,
hátha ott az a fegyver, amivel nagybátyám,
Kelemen József
kirobbantja majd újból az ellenforradalmat.*

*Pedig tudhatták volna, hogy októberben
egyik megmentője volt a tanácselnöknek,
akivel bizony nem tudom, mi történik,
ha a népharag úgy istenigazából nekiszabadul,
merthogy a beszolgáltatás idején, igaz pironkodva,
ő ment az idegen rendőrökkel házról házra
a törvényt betartatni...
a cséplőgép mellől vitték a teli zsákokat,
én a jajveszékelő nagymama kötényébe kapaszkodtam,
aki két fohász között nem volt rest átkokat is szórni
a végrehajtó rendőrökre...*

Azon az októberi estén a tüntetők élén
az egyik alvégi legény borjúkötelet is hozott,
úgymond ajándékba a reszkető elnöknek,
amit persze, a rigmus szerint, Rákosinak szánt igazából
„akasszuk föl a szederfára, hadd szellőzzön egy kicsit”,
rikkantott bele az estébe, amire nagybátyám is jónak
látta, hogy a tréfát komolyan vegye és határozottan
eltanácsolta a hangoskodókat,
az elnök pedig kereket oldott a hátsó kertkapun,
meg sem áll Pestig, mondták később,
amit nem értettem, hiszen onnan jött hozzánk a forradalom...
így hallottam a menekülő pesti fiúktól is,
akik éjszakára szállást kértek és kaptak nálunk,
aztán a hajnali ködben nekivágtak az osztrák határnak,
nagyanyám hátizsákjukba élelmet tett
és fohászt küldött utánuk... *segélje őket az Isten!*

El is mentek a tüntetők az elnök házától,
inkább a tanácsháza iratait gyűjtötták föl,
szerencsére a szomszédból előkerült a plébános úr is,
és megmentette az anyakönyveket,
a beszolgáltatási jegyzőkönyveket ő se bánta,
meg kisegítette az alkalmi szavalókat a Talpra magyar-ból,
mondván: „fiaim, ezt azért tudhatnátok betéve és hibátlanul,
micsoda tanítóitok voltak, ha még Petőfivel is felsültök?!”
A rég elpuccolt párttitkár ablakát
egy féltéglával azért még megzörgették,
így győzött a megtépzott önérzet is,
de aztán elcsitultak a kedélyek...
estelente a Szabad Európa rádiót hallgatták...
az iskolában a címer helyén kereszt függött,
és reggel elmaradt az úttörős zászlófelvonás,
a tanítóink suttogva beszéltek és talán
néhány hétig még templomba is jártak,
a plébános úr gyakrabban tartott hittanórát.

Mondom: decemberben szinte a menekülők sarkában
jöttek a fegyvereket kutató pufajkás vitézek,
akik csak piszkos ellenforradalmárokat
meg szemét disszidenseket emlegettek...

nagynénéim megszeppenne, sírva,
rimánkodva jártak nyomukban,
nehogy véletlenül oda tegyenek,
pontosabban ott felejtsenek egy fegyvert,
aztán diadalmasan megtalálják,
hallottak már efféle történetet a környékünkön,
akkor aztán nincs kegyelem...!
Börtön, sőt még annál súlyosabb dolog is lehet a vége!

Ezek a mogorva pufajkások, rendőrök,
nyomozók csapatostul jöttek ránk,
még engem is faggattak, gondolván,
kikotyoghatok valami fontosat:
nem láttam-e a keresett fegyvert nagybátyámnál,
s biztos én tudom a legjobb rejtékhelyeket a ház körül,
mutassam csak meg, hová szoktam elbújni
a szomszéd kislányokkal... szegény nagymama
ilyenkor fennhangon elkezdett imádkozni,
ők meg röhögtek, mondván, majd úgyis
kiszedik a piszkos ellenforradalmárból a titkot,
s egy-két pofonnal, kádár-kolbásszal
majd jobb belátásra térítik vagy megrohad a börtönben.

Voltak, akiket elvittek a faluból,
nagybátyámat csak a rendőrségen pofozták,
ütötték többször is, sokáig viselte a szeme alatt
az egyik vallató gyűrűjének kékült helyét,
de a fegyverrejtegetést nem tudták rábizonyítani.

Ezek a visszatérő látogatások arra szolgáltak,
hogy a makacs falut, így nagybátyámat is
beverjék a téeszcsébe,
nos, ez valamikor 1959 végére sikerült,
sok pofon, gumibotütés elcsattant addig,
míg beadták a derekukat, ahogy mondták,
szigorúan az önkéntesség jegyében.
Ezekben az években csak Puskás Kelemenék voltunk.

Aztán még sokáig így emlegettek bennünket,
megkülönböztetve még két hasonló nevű családtól,

akiknek szintén volt ragadványnevük a faluban.
Mi ezekben az időkben kaptuk a pecsétet, amit a család
igazán rosszul viselt, főleg nagybátyám jött dühbe,
ha valaki így szólította.

Az iskolában is azt kérdezték
az osztálytársaim: "Na, hol van az a puska?"
„Csak nekünk mondd meg, nem árulunk be,
ne félj!” rimámkodtak, kérleltek az órák közti
szünetekben meg hazafelé,
én meg olyan talányosan ingattam a fejem,
hogy okkal hihették: biztos tudom a rejtekhelyet,
néha tán még lövöldözök is a kertajában,
mint egy igazi rabsic, Sobri Jóska kései utóda,
de én inkább a nálunk csak egy éjszakára megszállt
pesti srácokra gondoltam, akik mielőtt még
végképp átlépték a határt, rám hagyták hősi történeteiket,
s azokban bizony bőven volt mindenféle fegyver,
amivel az orosz túlerőt néhány napon át föltartóztatták.
Azóta is elrejtethetlenül
velem vannak ezek a fegyverek!

